

ЄВГЕН ФЕРДИНАНДОВИЧ ВЕБЕР — ФУНДАТОР КИЇВСЬКОЇ РЕНТГЕНОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ (ДО 140-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

1 січня 2015 р. виповнюється 140 років від дня народження видатного вченого і лікаря, засновника приватного Рентгенівського інституту у Києві (1913) та курсу рентгенології медичного факультету Університету Св. Володимира (1917), першого завідувача кафедри рентгенології Київського медичного інституту (1920-1921), засновника кафедри рентгенології медичного факультету Латвійського університету (1927) і Рентгенологічного інституту у Ризі (1928) професора Євгена Фердинандовича Вебера (1875-1947).

Кінець XIX століття ознаменувався найвизначнішими відкриттями у галузі фізики — відкриттям Х-променів, радіоактивності. Вже сама демонстрація 28 грудня 1895 р. знімка грона Вільгельмом Конрадом Рентгеном (1845-1923) на представлений нового відкриття Вюрцбурзькому фізико-медичному товариству свідчила про можливість і необхідність використання Х-променів у медицині. Звідси розпочався розвиток медичної радіології як наукової дисципліни. У наступному році створюються перші рентгенівські трубки, апарати, кабінети. Свої перше застосування Х-промені знайшли в обстеженні людського тіла.

Перший рентгенівський кабінет у Києві почав функціонувати в лікарні Покровського жіночого монастиря, заснованого великою княгинею Олександрівною Петрівною Романовою (в чернецтві — Анастасія, 1838-1900) — старшою донькою принца Петра Георга Ольденбурзького (1812-1881) і дружиною великого князя Миколи Миколайовича (1831-1891). У 1898 р. лікарню Покровського монастиря відвідали делегати з'їзду природодослідників і лікарів, що відбувся у Києві. Своєю оснащенняю і порядком вона вразила всіх. Польський професор М. Зенц серед усіх переваг лікарні відзначив: «Між іншим, при лікарні є єдиний у Києві кабінет для зняття фотографій рентгена, який служить не тільки цій, але й іншим лікарням». Потім створюються рентгенівські кабінети на кафедрах факультетської терапії, факультетської хірургії медичного факультету Університету Св. Володимира, у військовому шпиталі. Абсолютно очевидно, що почав формуватися новий розділ медицини, пов'язаний з отриманням зображення за допомогою рентгенівських променів. Виникла необхідність створення нової дисципліни, а у зв'язку з цим і викладання рентгенології.

Серед архівних документів Університету Св. Володимира цінність має «Доповідь комісії, утвореної Медичною Радою для попереднього розгляду питання про створення курсів і шкіл приготування фахівців з рентгенології» [4]. Комісія у складі професора Імператорської Військово-медичної Академії В.О. Опеля, професора Імператорського Клінічного Інституту Великої Княгині Олени

Павлівни А.М. Корелька, доцента і консультанта того самого інституту П.К. Яновського, асистента кафедри фізики Імператорської Військово-медичної Академії І.А. Орлова, приват-доцента тієї самої академії і старшого асистента фізичного інституту Імператорського університету Петрограда, викладача Миколаївської Інженерної Академії М.М. Глаголева, інженер-електрика лаборанта Політехнічного Інституту В. Залуцького під головуванням в.о. ординарного професора Імператорської Військово-медичної Академії С.Я. Терешина провела в період з 25 січня до 27 квітня 1916 р. тринадцять засідань, на яких розглядалися питання викладання рентгенології. Своє рішення у цій справі комісія висловила в доповіді, де була представлена думка членів комісії: «З цієї точки зору, рентгенології як самостійної наукової дисципліни, рівноправної з іншими галузями медичних знань, у Росії немає». Причиною такого положення комісія вважала відсутність систематичного викладання, яке б поповнювало кадри фахівців-рентгенологів. Тому має бути порушено питання про створення при медичних факультетах «спроможних кафедр рентгенології і введення цього предмету як особливої дисципліни в коло постійного факультетного викладання». Комісія висловлювала розуміння, що введення викладання рентгенології приведе до перегляду планів викладання, щоб уникнути нагромадження значної кількості дисциплін в одні і ті ж терміни. На думку комісії, викладання рентгенології має складатися з двох стадій: підготовчої, або загального курсу (що включає фізико-технічні основи і загальні принципи рентгенології) і клінічної (по окремих спеціальностях і клініках, застосування методу в практиці окремих спеціальностей). Комісія вважала, що програма загального курсу має бути розрахована на 2 семестри при двох годинних лекціях на тиждень і припускала ознайомлення з основами фізики, хімії, нормальної анатомії та загальної патології.

Клінічне викладання рентгенології повинно бути поділене по окремих спеціальностях і клініках. Питання, які стосуються викладання в цій (другій) стадії, не обіймаються однією загальною програмою — вони входять у програми викладання спеціальних предметів як застосування рентгенологічного методу у практиці окремих спеціальностей.

Комісія додала до своєї доповіді програму курсу радіології і радіотехніки, підготовлену А.М. Корельком, А.К. Яновським (Імператорський Клінічний Інститут Великої Княгині Олени Павлівни), І.А. Орловим, І.Р. Гірголовим, С.Г. Зарецьким (Імператорська Військово-Медична Академія) і Л.В. Залуцьким (Петроградський Політехнічний Інститут).

У першій частині цього загального курсу розглядаються фізико-технічні питання, у другій — медичні. В архіві збереглася фізико-технічна частина про-

грами. Згідно з цією програмою студенти знайомляться з природою й особливостями рентгенівської радіації, умовами виникнення Х-променів, їх властивостями, будовою рентгенівської трубки, властивостями рентгенівського зображення, трубками для проведення рентгенотерапії, дозиметрією, а також будовою і роботою індуктора, трансформатора. Навчання проводиться асистентами протягом 2 семестрів. Кожен, хто навчається, повинен мати 40 годин практичних занять (приблизно 2 години на тиждень), повинен опанувати теоретичний матеріал, придбати навички в читанні рентгенограм і познайомитись із загальними прийомами дозування. Число обов'язкових самостійно проведених знімків, на думку комісії, повинно бути не менше 30. Найдоцільніше проводити заняття у 7-8 семестрі.

Необхідною умовою життєздатності кафедри рентгенології комісія вважала створення при кафедрі самостійного, спеціально створеного для цілей викладання рентгенівського кабінету з лабораторією, а також з причини неминучості у багатьох випадках багатоденного спостереження улаштування при амбулаторії 5-20 постійних ліжок.

Обрана медичним факультетом Університету Св. Володимира комісія у складі професорів О.М. Косткевича (1865-1922), О.П. Кримова (1872-1954), М.М. Дітерікса (1871-1941), Й.Й. Косоногова (1866-1922) і приват-доцента Є.Ф. Вебера під головуванням професора Г.М. Малкова (1869 — дата смерті не встановлена) від 26 грудня 1916 р. за № 14965 дійшли до висновку:

“1) З причини величезної важливості рентгенології як для цілей діагностики, так і для лікування викладання рентгенології на медичному факультеті є життєво необхідним.

2) Для правильної постановки викладання необхідно заснувати кафедру рентгенології як для обов'язкового предмету на медичному факультеті”.

Однак, як відзначила комісія, на виконання цього завдання потрібні великі кошти і час. Що ж до підготовки фахівців-рентгенологів найближчим часом, то наявні в Університеті Св. Володимира установки в рентгенівських кабінетах є незадовільними, приміщення — невідповідними. У зв'язку з цим комісія рекомендувала (рішення засідання Ради медичного факультету Університету Св. Володимира від 23 травня 1917 р.) організувати викладання курсу у 8 семестрі в приватному інституті для наукових досліджень та удосконалення лікарів з рентгенології приват-доцента Є.Ф. Вебера та В.Г. Бергмана (вул. Маріїнсько-Благовіщенська, нині вул. Саксаганського, буд. 34). Проводити курси було доручено фахівцеві-рентгенологу приват-доценту медичного факультету Є.Ф. Веберу. Однак складна політична й економічна ситуація не дозволила в короткі терміни перейти до створення повноцінної кафедри.

З утворенням Української РСР із столицею у Харкові створюються нові учбові заклади. 17 березня 1920 р. Київський губерньський відділ народної освіти ліквідує медичні факультети університету Св. Володимира і Українського державного університету, а також жіночий медичний і одонтологічний інститути й організовує на їх базі інститут охорони здоров'я. Директором цього вузу, який незабаром перейменовували в медичну академію,

а потім у Київський медичний інститут, призначили Є.Г. Черняхівського.

Є.Г. Черняхівський розпочинає свою діяльність на голому місці, оскільки майже немає майна і вчених-медиків. Та все ж йому вдається привернути відомих спеціалістів, що залишилися в Києві. Все це поклало початок народженню в медичному інституті нової кафедри — кафедри рентгенології, яка почала так іменуватися з 1920 р. Завідує кафедрою згідно з архівними документами професор Євген Фердинандович Вебер до 8 листопада 1921 р. [13, 17]. Це була друга кафедра рентгенології на теренах післяреволюційної Росії. Перша кафедра рентгенології була організована у 1919 р. в Інституті удосконалення лікарів у Петрограді, і першим професором кафедри було затверджено А.К. Яновського (1865-1942) [7].

Є.Ф. Вебер народився 1 січня 1875 р. у Києві в родині купця, був лютеранського віросповідання. Середню освіту здобув у Київській першій гімназії. У 1898 р. Є.Ф. Вебер закінчив медичний факультет Імператорського Університету Св. Володимира зі ступенем лікаря з відзнакою і був затверджений на посаду позаштатного ординатора терапевтичної факультетської клініки. Після закінчення служби Є.Ф. Вебера залишили професорським стипендіатом кафедри при тій самій клініці без утримання терміном на два роки, а потім ще на один рік. На початку 1905 р. Є.Ф. Вебер склав іспити на ступінь доктора медицини [3].

Є.Ф. Вебер — учень професорів Юлія Петровича Лауденбаха (1863-1908) і Василя Васильовича Чиркова (1845 — дата смерті не встановлена). Ю.П. Лауденбах очолював кафедри фармакології і фізіології медичного факультету Університету Св. Володимира, вивчав питання фармакології серцево-судинної системи, дію отрут на кров, матку. В.В. Чирков — учень Г.А. Захар'їна, закінчив медичний факультет Московського університету, завідував кафедрою факультетської терапії медичного факультету Університету Св. Володимира (1886-1904) [6]. Саме В.В. Чирков познайомив Є.Ф. Вебера зі спектрофотометричним методом дослідження крові.

До 1909 р. Є.Ф. Вебер опублікував такі роботи: 1) “Значение лейкоцитов при заживлении раны и образования рубца” (робота виконана в лабораторії хірургічної патології і терапії Імператорського Університету Св. Володимира), *Летопись Русской Хирургии*, 1898 р. Ця робота була удостоєна Медичним факультетом золотої медалі.

2) “О регенерации оксигемоглобина из метгемоглобина при первой форме острой метгемоглобинемии” (робота виконана у фармакологічній лабораторії Університету Св. Володимира). Доповідь була представлена у 1908 р. на засіданні фізико-медичного товариства, присвяченого пам'яті професора Ю.П. Лауденбаха.

3) “Über die Möglichkeit gleichzeitiger quantitativer Bestimmung zweier Gallenfarbstoffe in der Galle mit Hilfe des Spectrophotometers” (робота виконана у фізіологічному відділенні Київського Політехнічного Інституту, 1909). Опублікована у “*Zeitschrift f. biologische Technik und Methodik*”.

4) “К вопросу об острой метгемоглобинемии” (робота виконана у фармакологічній лабораторії

Університету Св. Володимира). Опублікована в "Университетских Известиях" (1909) [3].

Остання робота була представлена на Медичний факультет як дисертація на здобуття наукового ступеня доктора медицини. Є.Ф. Вебер присвятив цю роботу "пам'яті покійного, гаряче улюбленого вчителя Юлія Петровича Лауденбаха, під безпосереднім керівництвом якого були проведені справжні дослідження, глибоководячий йому, я присвячую цю працю" [3].

Слід відзначити, що очолював факультетську терапевтичну клініку тоді видатний терапевт професор В.П. Образцов (1851-1920).

Під керівництвом відомих вчених-медиків працював талановитий і серйозний дослідник Є.Ф. Вебер, який не міг зупинитися на досягнутому. Його допитливий розум рвався до нового. І цим новим у ті роки було дослідження людей за допомогою нещодавно відкритих рентгенівських променів. Є.Ф. Вебер високо цінував пророчі слова Вільгельма Конрада Рентгена (1845-1923), який на питання: "Яке буде значення нового відкриття в медицині?" відповів: "Це буде залежить від самих лікарів". Тоді в Києві вже працювало декілька рентгенівських кабінетів. Євген Фердинандович спільно з лікарем В.Г. Бергманом набувають устаткування і відкривають приватний рентгенівський кабінет (1913), який дуже швидко стає Рентгенівським інститутом, де проходять навчання й удосконалення лікарі, що побажали стати рентгенологами. За час існування рентгенівського інституту, який очолювали В.Г. Бергман і Є.Ф. Вебер, у ньому навчалося понад 200 лікарів.

Слід відзначити, що в Університеті Св. Володимира і Київському політехнічному інституті (заснований у 1898 р.) фундаментальними питаннями фізики рентгенівських променів займався визначний вчений Георгій Георгійович Де-Метц (1861-1947), з яким співпрацював Є.Ф. Вебер. Із 1906 р. за редакцією Г.Г. Де-Метца виходив науково-популярний журнал "Фізичний огляд". У 1917 р. він був ректором Університету Св. Володимира, а у 1928-1947 рр. – професором Київського інституту народної освіти.

З 1908 до 1914 рр. Є.Ф. Вебер часто відвідує Відень, Берлін, де працювали піонери рентгенології Г. Гольцкнехт (1872-1931), М. Гаудек (1880-1931), Р. Ленк. Проте дослідницька робота не покидає думки вченого. Ще в 1911 р. він, експериментуючи на тваринах, виконує накладення пневмоперитонеуму, а через рік публікує опис цього методу у 20-му томі журналу "Fortschritte auf dem Gebiet der Rontgenstrahlen" під назвою "Про значення введення кисню або повітря в черевну порожнину для експериментальної і діагностичної рентгенології" (с. 322-327).

На XIII Міжнародному конгресі рентгенологів у 1912 р. німецький лікар А. Лорі повідомив про можливість дослідження черевної порожнини за допомогою лапароскопа після введення в неї повітря, абсолютно не вказавши про отримання зображення. Лише у 1914 р. він повідомив про можливість досліджувати органи черевної порожнини рентгенологічним методом після накладення пневмоперитонеуму.

Поза сумнівом, пріоритет у цьому питанні належав Є.Ф. Веберу, але відомий московський рентге-

нолог Л.Д. Лінденбратен у монографії "Искусственный пневмоперитонеум в рентгенодиагностике" (1963) визнав пріоритет за А. Лорі, а Є.Ф. Вебера вважав піонером застосування діагностичного пневмоперитонеуму.

Є.Ф. Вебер займається рентгенологічним дослідженням органів травлення і в цей період видає дві монографії – "Клиническая рентгенодиагностика заболеваний желудочно-кишечного тракта" (1910) і "Клиническая рентгенодиагностика заболеваний печени, селезенки и брюшины" (1914) [1, 7].

На початку першої світової війни (1914-1918) молода медична рентгенологія мала малий досвід роботи у військових умовах. Крім того, положення рентгенології було вкрай важким — не вистачало апаратури, недостатньо були підготовлені кадри. Все це зумовило становище, при якому санітарні установи армії були позбавлені рентгенологічної допомоги. Ініціативна група киян поставила питання про необхідність створення такої організації, яка могла б реально допомогти в поліпшенні рентгенодіагностики у шпиталях Києва. 5 вересня 1914 р. київською інтелігенцією (викладачами вищих і середніх учбових закладів) була створена «Комісія допомоги пораненим рентгенівськими дослідженнями» на чолі з професором Й.Й. Косоноговим. Через декілька місяців комісія налічувала у своєму складі 80 членів, серед яких було тільки 3 рентгенологи — Л.С. Бланк, Є.Ф. Вебер і Б.Б. Пауль. Робота членів комісії була багатогранною. Є.Ф. Вебер на чолі свого Рентгенівського інституту проводив підготовку лікарів-рентгенологів. Із початком Першої світової війни Є.Ф. Вебер і В. Бергман прагнуть зберегти цей інститут. Про це свідчать архівні документи. Так, у Державному архіві Києва (ДАК) існує такий запис від березня 1919 р. [5]:

"У президію факультетської ради медичного факультету Київського Університету.

Зважаючи на можливу майбутню евакуацію деяких рентгенівських установ у Києві і з огляду на те, що університетський курс читається на приладах, архівах і матеріалах Рентгенівського інституту (кол. Вебера і Бергмана), прошу президію факультетської ради про залишення інституту у Києві. Завінститутом В. Бергман".

У 1920 р. у Київському медичному інституті, як уже відзначалося, створюється самостійна кафедра рентгенології, але слід відзначити, що викладання рентгенології на медичному факультеті Університету Св. Володимира розпочалося з 1909 р. [9].

Є.Ф. Вебер став ординарним професором, працює над створенням програми з рентгенології. Спеціальним рішенням вченої ради призначається іспит з дисципліни на 3 курсі. Також він прагне зберегти деякі рентгенкабінети міських лікарень, що є клінічними базами медичного інституту. Це мало дуже велике значення. У цей час з ним працюють асистенти О.Я. Богаєвський (1890-1959) і Ф.П. Богатирчук (1892-1984), здібні рентгенологи, які пізніше стануть відомими вченими і з вдячністю згадуватимуть свого першого вчителя і наставника [2, 11, 12, 14, 15].

Ситуація в країні погіршувалася. Голод, бідність, злидні торкнулися і медичного інституту. Хворих у лікарнях майже не було. Були відсутні медикаменти,

білизна, приміщення не опалювалися. Про все це професори говорили на засіданнях вченої ради. Директор інституту професор Є.Г. Черняхівський (1873-1938) вживав усілякі заходи для поліпшення становища. Проте багато співробітників виїжджали в еміграцію. Вважаємо за необхідне навести виписку з архівних документів того часу:

“№ 7 Протокол про кафедру рентгенології.

...позаяк проф. Вебер виїхав на Батьківщину до Польщі як біженець. 8.11.1921 р.

Ухвалили: доручити проводити практичну роботу з рентгенології О.Я. Богаєвському з 8.11.1921 р., повідомити деканів” [16].

Таким чином, згідно з архівними матеріалами професор Є.Ф. Вебер завідує кафедрою рентгенології до 8 листопада 1921 р. [16, 17].

Звіт про роботу інституту за 1922 р. (з 1 січня до 1 липня 1922 р.).

Із доповіді директора: “...частина емігрувала за межі республіки (В.К. Линдеман, Є.Ф. Вебер, І.Ю. Руберт)”. Там же відзначається: “Дуже важко було подолати психологію деяких професорів, упевнених у тому, що радянська влада покликана лише руйнувати, а не творити. Тому ця група професорів не тільки не сприяла роботі, але і гальмувала роботу” [16].

Зараз важко читати ці скупі архівні матеріали. За ними стоїть життя здібних і неординарних людей, які бажали працювати на благо людей, шукали відповідей умов для своєї роботи, але незважаючи на такий важкий у всіх сенсах період життя Є.Ф. Вебера у Києві, для нього він був найпліднішим.

У 1921 р. Євген Фердинандович отримує австрійське підданство і виїжджає до Відня. Починається нова сторінка його життя. Його призначенням все життя було бути організатором. І він створює й очолює Віденське відділення Наукового рентгенологічного інституту фірми “Siemens-Halske” [8]. Де б не працював Є.Ф. Вебер, він завжди займався підготовкою лікарів-рентгенологів. Створені ним курси отримали високу оцінку з боку практичних лікарів і з великим задоволенням відвідувалися. На жаль, у нас немає повного списку друкованих праць Є.Ф. Вебера, але ми знаємо, що у віденський період свого життя він опублікував праці як науково-дослідного, так і рентгенотехнічного напрямку.

Євген Фердинандович писав про те, що рентгенологія не повинна уподібнюватися лише до фотографування за допомогою рентгенівських променів різних органів і систем. Він вважав, що це клінічна дисципліна, і кожне рентгенологічне дослідження повинно розглядатися у зв'язку з повним клінічним обстеженням хворого. У Німеччині, Австрії, в інших європейських країнах у систему медичної освіти вводиться дисципліна, яка називається клінічна рентгенологія, створюються нові кафедри. Враховуючи, що Є.Ф. Вебер вже на той час мав великий досвід організації кафедр і викладання як студентам, так і лікарям, Рада медичного факультету Латвійського університету у 1927 р. запрошує ученого знову-таки для організації нової кафедри і викладання на ній. Є.Ф. Вебер дає згоду, його обирають приват-доцентом (жовтень 1927 р.), а тодішній міністр освіти Латвії Яніс Райніс затверджує це обрання. У Ризі розпочинається третій період

життя наукової і клінічної діяльності Є.Ф. Вебера. Слід відзначити, що у Ризі жив і колишній киянин професор Іван Юлійович Руберт (1874-1934), який із 1922 р. очолював кафедру очних хвороб Латвійського університету і став у 1932 р. засновником Латвійського офтальмологічного товариства [7].

Медичною громадськістю все більше висувється на обговорення проблема необхідності вдосконалення навчання рентгенології. У 1928 р. на Міжнародному конгресі рентгенологів у Стокгольмі широко обговорювалося питання викладання рентгенології на медичних факультетах. Є.Ф. Вебер як делегат Латвійського університету виступив із доповіддю з цього питання.

Доцентський курс працював на базі другої міської Ризької лікарні (нині Республіканська клінічна лікарня імені П. Страдіня). У 1928 р. доцентський рентгенологічний курс медичного факультету Латвійського університету, який очолював Є.Ф. Вебер, перетворюється в Рентгенологічний інститут (кафедру). Спільно з Є.Ф. Вебером працюють асистенти К. Бутуліс, С. Лінковіч, Я. Лединьш, П. Нейберг, Я. Земсарс [8].

Є.Ф. Вебер, насамперед, був лікарем і прагнув створити хорошу клінічну базу з сучасним обладнанням рентгенкабінетів. По мірі розширення ліжкового фонду лікарні, відкриття нових відділень Євген Фердинандович і його співробітники домагались збільшення кількості рентгенодіагностичних і рентгенотерапевтичних апаратів, з'являється апарат для рентгенографії зубів, а також дозиметр для терапевтичного кабінету. Слід відзначити, що апарати були сучасної конструкції фірми Siemens. На ті часи таке оснащення для викладання рентгенології було чудовим. Ці апарати, придбані завдяки Є.Ф. Веберу, бездоганно працювали аж до 1968 р.

Є.Ф. Вебер щотижня проводив збори асистентів клінік, засідання лікарських товариств, на яких демонструвалися результати складних у діагностичному плані випадків, а також енцефалограм, вентрикулограм, мієлограм, пієлограм, холецистограм, гістеросальпінгограм, рентгенограми після накладення пневмоперитонеуму, ретропневмоперитонеуму.

На початку 30-х років минулого століття Є.Ф. Вебер висунув положення, що пізніше стали головними в роботі рентгенолога. Насамперед, рентгенолог — високопрофесійний лікар, що має глибокі знання, в інших галузях медицини, самостійно думає, володіє достатніми знаннями, щоб вирішувати складні діагностичні завдання. Крім того, Є.Ф. Вебер вимагав присутності лікарів, що лікували хворих, при рентгенологічному їх обстеженні. Рентгенівські кабінети в лікарні стали консультативними центрами для всіх лікарів. На жаль, багато що з цих цінних положень забуто. Лікарі променевої діагностики перетворилися на “фотографів”, що фіксують зображення і не завжди правильно його трактують через незнання клінічних проявів захворювання.

Особливу увагу Є.Ф. Вебер приділяв заняттям зі студентами, які він проводив на четвертому курсі, — лекції читалися двічі на тиждень, практичні заняття проводилися тричі на тиждень по дві години, а також студентам п'ятого і шостого курсів по два заняття на тиждень по дві години. У групі було по

десять студентів. Євген Фердинандович вважав необхідною умовою успішного навчання — наявність архіву рентгенограм з усіх розділів рентгенодіагностики. Такий архів був створений. На заняттях кожен студент отримував по 5-6 рентгенограм із короткими виписками з історії хвороби, описував ці знімки, а потім всі разом їх розбирали під керівництвом викладача. Окрім вивчення рентгенологами і студентами, що вивчають рентгенологію, клініки різних захворювань, Є.Ф. Вебер вважав за необхідне і вимагав знання патологоанатомічних проявів патологічного процесу. Він прагнув продемонструвати і порівняти рентгенологічні прояви з патологоанатомічними препаратами. Він створив патологоанатомічний музей з препаратами по кістковій, пухлинній і туберкульозній патології. До цих препаратів додавалися і рентгенограми [6].

Є.Ф. Вебер був не тільки видатним рентгенологом, але і висококваліфікованим фахівцем з рентгенотерапії. Хворі на лікування надходили з онкологічного відділення. Є.Ф. Вебер вважав, що не варто проводити рентгенотерапію хворим із запущеними формами раку і віддаленими метастазами, оскільки це дуже обтяжує їх стан. Він проводив курс рентгенотерапії тільки за показаннями, суворо індивідуалізуючи схему лікування, вносячи свої поправки до плану проведення опромінювань. Є.Ф. Вебер опублікував роботу "До питання про променеву терапію раку", а також спільно з патологоанатомом доцентом М. Брандтом статтю про регрес ракових метастазів у кістках.

Латвійський університет неодноразово направляв Є.Ф. Вебера у наукові відрядження до Німеччини, Франції, Швейцарії, Швеції. Він брав участь у міжнародних конгресах.

Рентгенологічний інститут став також базою для післядипломного навчання. Є.Ф. Вебер у Ризі, як і в Києві, збирав навколо себе талановитих лікарів, які стали згодом відомими фахівцями Латвії, — Пауля Нейберга, Яніса Земзарса, Тихона Білого, Вільгельма Пампе, Яніса Лединьша та ін.

Є.Ф. Вебер був автором понад 35 наукових праць, трьох монографій. Свої роботи він друкував у різних журналах, немала кількість їх надрукована у провідному рентгенологічному журналі "Fortschritte auf dem Gebiet der Rontgenstrahlen". У працях Є.Ф. Вебера висвітлені не тільки питання рентгенодіагностики, але і дозиметрії, методик дослідження і викладання рентгенології. Інтерес мають роботи вченого, присвячені аналізу легеневого рисунка в нормі і за умов патології. Він передбачив можливість проведення ангіографії серця та аорти [6].

Є.Ф. Вебер був членом ряду товариств рентгенологів, зокрема член-кореспондентом Німецького товариства рентгенологів, постійним членом Міжнародного товариства радіологів, почесним членом Віденського товариства рентгенологів, членом Паризького і Латвійського товариств рентгенологів.

У Ризі Є.Ф. Вебер працював до осені 1944 р., а потім виїхав до Німеччини [10]. Помер професор Євген Фердинандович Вебер у 1947 р.

Кафедра радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені

О.О. Богомольця повертає забуті імена, і серед цих імен особливе місце посідає її засновник і перший керманіч професор Євген Фердинандович Вебер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богатырчук Ф.П. Рентгеноскопический симптом Вебера при начальных карциномах пищевода // *Київський медичний журнал*. – 1929. — № 4. – С. 17-21.
2. Бойчак М.П. История киевского военного госпиталя. Книга II. Киевский военный госпиталь в первой половине XX века. — К.: Пресса Украины, 2006. – 776 с.
3. Вебер Е.Ф. Къ вопросу объ острой метгемоглобинэмии. — К., 1909 — 146 с.
4. ДАК Ф. 16, оп. 465, т.1, с. 6166.
5. ДАК Ф.16, оп. 465, с. 6307.
6. Лединьш Я.Д. Профессор Е.Ф. Вебер // *Из истории медицины. Сборник статей XII*. – Рига: Авотс, 1980. — С. 161-167.
7. Материалы по истории рентгенологии в СССР / Под ред. С.А. Рейнберга. – М., 1948. – 323 с.
8. Немиро Е.А., Озолина З.Я. Из истории кафедры рентгенологии и радиологии Рижского медицинского института // *Из истории медицины. Сборник статей XII*. – Рига: Авотс, 1980. — С. 93-98.
9. Пятый Всесоюзный съезд рентгенологов и радиологов в Киеве 18-23 мая 1928 г. // *Вестник рентгенологии и радиологии*. – 1929. – Т. 7, вып. 6. – С. 489-529.
10. Страдынь П.И. Из переписки с советскими учеными-медиками в период 1945-1958 гг. П.И. Страдынь – С.А. Рейнбергу. В кн.: П.И. Страдынь. Избранные труды III. Онкология, организация здравоохранения и история медицины. Материалы личного архива. — Рига: Зинатне, 1965. – С. 652.
11. Ткаченко М.М., Топчий Т.В. Зародження київської радіологічної школи. Кафедра радіології та радіаційної медицини Національного медичного університету імені О.О. Богомольця у 1917-1941 роках // *Український радіологічний журнал*. – 2009. – Т. 17, вип. 2. – С. 233-238.
12. Ткаченко М.М., Топчий Т.В. Забуті імена. Професор Федір Парфенович Богатырчук // *Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О. Богомольця*. – 2010. — № 1 (28). – С. 257-261.
13. Ткаченко М.М., Топчий Т.В. Євген Фердинандович Вебер – засновник кафедри рентгенології у Київському медичному інституті // *Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О. Богомольця*. – 2010. — № 2 (29). – С. 172-176.
14. Ткаченко М.М., Топчий Т.В. Забуті імена. Професор Олексій Якович Богаєвський // *Науковий вісник Національного медичного університету імені О.О. Богомольця*. – 2011. — № 1 (32). – С. 221-225.
15. Ткаченко М.М., Топчий Т.В. Фундатори київської рентгенологічної школи // *Променева діагностика, променева терапія*. – 2012. — № 1. – С. 82-93.
16. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 442.
17. ЦДАВО Ф. 166, оп. 2, с. 444.

РЕЗЮМЕ. Стаття присвячена видатному вченому і лікарю, засновнику приватного Рентгенівського інституту у Києві (1913) та курсу рентгенології медичного факультету Університету Св. Володимира (1917), першому завідувачу кафедри рентгенології Київського медичного інституту (1920-1921), засновнику кафедри рентгенології медичного факультету Латвійського університету (1927) і Рентгенологічного інституту у Ризі (1928) професору Євгену Фердинандовичу Веберу (1875-1947), якому 1 січня 2015 р. виповнюється 140 років від дня народження.

М.М. Ткаченко, Т.В. Топчий,
м. Київ